

Analyse Lentekukai '22; *Bont boeket haiku/ Soms zwart, vaak kleurrijk; altijd/Een bloem van het hart*

“Lente” prikkelde een groot en bont koor van meer dan 75 haiku-dichters tot geheel eigen ontboezemingen bij het opgegeven thema. Zo volgde een inhoudelijk maar ook “technisch” sterk verschillende invulling van de haiku.

De haiku met de meeste punten in deze kukai kenmerkt zich door een treffende observatie van wat er nu juist in de lente gebeurt en mooi gebruik van technieken uit de haiku-timmerkast. Met 23 punten kwam **Lien Vervoort** met haiku # 14 op de bovenste plaats:

***De hoop van een pluis
op een leven als bloem, maakt
dat hij vliegen kan.***

INHOUD: De ontwakende natuur spreekt de dichters soms letterlijk aan zoals in haiku #30: [*Het bloempje roept me/ vraagt om uit de weg te gaan/ Ik sta in haar zon*] of roept een gevoelig besef op zoals #13 [*Kleuren in een veld./Lach gespiegeld in een raam./Mijn leven op slot.*] “Lente” dwingt ook tot een bezinning op het leven zoals #34 [*Overal vlinders, /vliegend van bloem tot bloem./Zoemend in mijn buik.*] of de vergankelijkheid van het bestaan in #15 [*De boom in tover/Kleurig versierd met lintjes/De dood nu zichtbaar*]. Tegenover de schoonheid van het seizoen wordt ook de harde actualiteit en wrange werkelijkheid gepresenteerd zoals in # 1 [*Lenteoffensief/zacht zonlicht, rulle aarde/granaten of ... graan?*] dan wel, met een wenk naar een andere crisis: #43 [*Alweer een lente/na de corona lockdowns/wel gebrek aan cente*]. Soms mag de lezer zelf flink aan de slag om zelf in te vullen, welke inhoud achter de woorden schuilgaat zoals in #49 [*een lente later/ruikt zijn dochter de bloemen/die hij plantte*]. De vraag blijft, waar die vader nu is...Lente is volgens de dichters niet altijd een gegarandeerde wisseling van de wacht zoals in #61 [*De zon buigt voor sneeuw/Gele kwikstaart voor de spreekw/Nog winter? Ik geew.*] of #64 [*De sneeuw dwarrelt. De/narcissen buigen voorover./De vorst keert terug.*]. In het merendeel van de haiku is lente echter een onomkeerbare klarenstoot voor het volgende seizoen: 21 maart geweest; dus nú is het tijd, dus, kom maar dóór: #71 [*Sneeuw zonder wortels/Sterft nu af in de lente/Door de zonneschijn*] of #74 [*Tingelingeling! /- Wakker worden, luiwammes, /juffrouw Lente wacht.*] Een enkeling verlaat blijmoedig het thema zoals # 47 [*Je inkt vervliegt lief/Je woorden rijmen niet meer/Tranenkunstenaar*]. Mooi, maar, eh, hoezó “Lente”? Of # 81 [*Zij is mijn lief./Zij is mijn alles./Zij is onze hond.*] Kort, leuk, maar geen haiku over “Lente”. Immers, is het hondje in de zomer of de winter dan opeens níet je lief?

VORM: Nu naar de werkbank van de Haiku-timmerman waar techniek en kunst elkaar ontmoeten. Soms wordt de gebruikelijke vorm van haiku in 5/7/5 lettergrepen verlaten zoals #7 [*In de lente herinner ik me het gezicht van mijn broer./De cipresboom bereikte de hemel./De oorlog was nog niet begonnen.*] Dit is wel een “kort gedicht” maar in vorm en aanpak staat dit gedicht ver van haiku. Dit lijkt dus een haiku waar nog wat aan gewerkt mag worden. De meeste haiku’s in deze kukai werden echter – als gebruikelijk - opgebouwd uit 5/7/5/ lettergrepen.

KIGO: Kenmerkend voor de Japanse Haiku is het seizoenswoord, het woord dat op een bepaald seizoen duidt. Daarmee kan de haiku of vrij direct of van wat meer afstand de lente laten doorschemeren.

In het eerder genoemde gedicht #14 figureert ‘de pluis’ als onmiskenbaar lente-verschijnsel: pluisjes van de paardenbloem nemen in hun vlucht de lente mee. Zo wordt in gedicht 21 een keur aan passende *kigo* ofwel (lente-)seizoen woorden gepresenteerd: [*Geur van ranonkel/Dartelende lammeren/Het bloesemt om mij*]. Wel wat veel seizoens-woorden naar de zuinige, Japanse smaak, maar zo dánst de lente wel binnen. Subtiel, niet per sé “Lente” maar in stemming wel lenteachtig

roept #19 een beeld van lente op én wat dit als overweging oproept: *[mist verbergt de zon/zonnestraal breekt de nevel, /licht op het leven]*. Eerst in het voorjaar wordt immers de zon pas sterk genoeg om door de nevel te breken. Haiku is zo met een mooie associatie van beeld met gevoel een mooi voertuig van de natuur om ons aan het denken te zetten: #20 *[de bloesem dwarrelt/want lentebries blies erin/zachtroze vreugde]* en in mooi contrast hiermee, #22 *als keerzijde van de medaille: [In het warme nest/Verraderlijk koekoeksjong/Een schokkend misdrijf]*. Zo blijkt volgens de dichters: de natuur is niet altijd van suiker.

TECHNIEK: Uit de verzameling haiku in deze kukai bleek een grote verscheidenheid aan grepen uit de gereedschapskist. Zo laat #14 mooi de techniek van verpersoonlijking/ personificatie zien: *[De hoop van een pluis/op een leven als bloem, maakt/dat hij vliegen kan]*. Aan de pluis wordt een zodanig menselijke eigenschap toegeschreven dat wij ons snel kunnen vereenzelvigen met die pluis. Een ander staaltje van personificatie is wel #37 *[De bloesemboom trekt/haar voorjaarskleed aan en flirt/met tere knopjes]*. Een lellebellende linde?

Klank bleek ook een geliefd instrument in deze reeks haiku. De ruisende regen van alliteraties in de herhalende letter L in #9 geven het gedicht ritme: *[lengende dagen/geven lucht, licht en langzaam/laten wij ons los]*. In #41 wordt vrijelijk gespot met de algemene aanwijzing, vooral niet te rijmen in haiku: *[Ik groei, voor de bloei/Elke pluk staat voor geluk/Nu is het veld mooi]*. Twee mooie binnenrijmen laat de dichter zich niet te ontsnappen.

Herhaling van woorden is op het haiku-veld veelal goed voor een rode kaart maar de allitererende herhaling in # 17 vormt een treffende brug van louter fysieke kenmerken van “Lente” naar wat dit seizoen met ons zelf doet. *[lengende dagen/lengende tulpenstelen/lengende lontjes]*.

“Deel voor een geheel” ofwel pars pro toto is bijna synoniem met haiku: de opmerkelijke aandacht voor details die juist - in alle eenvoud - naar het grote geheel verwijzen, spreekt duidelijk uit #32 *[de geur van wasgoed/gedroogd in de buitenlucht/waar duiven kirren]*. Een schijnbaar alledaagse geur haalt het kosmisch bewustzijn van de hele lente binnen.

“Woordspeling” ofwel meervoudige uitlegbaarheid van één woord geeft – subtiel gebruikt – een mooie gelaagdheid aan een vers. In #10 wordt de woordspeling er echter lekker dik opgelegd: *[hai koe, dag kalfjes/genieten, die lentezon/spring eens in the air!]*

Het gebruik van een bepaald *perspectief*, ofwel, wie er aan het woord is in het gedicht, is als techniek verrassend gebruik in #25. *[Ploeg, keer koude aarde om/Zon, streel wat lang verborgen bleef/Stralen, maak aarde weer licht]* Waar in haiku de dichter stil op de achtergrond blijft (“show, don’t tell”), zelfs in woordkeuze niet aanwezig lijkt te zijn, spreekt hier de dichter - bijna brutaal - de natuur in gebiedende wijs aan. Zo krijgt deze haiku wel kracht en dynamiek.

Tot slot een van de meest gevoelige technieken: symboliek. Te duidelijke symboliek en het gedicht wordt “schmierig”, te weinig duidelijke symboliek en geen hond snapt het gedicht. In #18 *[Vorig jaar geplant/Geel bloeiende narcissen/Bedekken jouw graf]* wordt (bedoeld?) een contrast beoogd tussen de symboliek van de vrolijkheid van gele bloemen en de symbolische ernst van het graf. Het kan ook zijn, dat de dichter goed is ingewijd in de Japanse bloemsymboliek. Ooit las ik dat gele trompetnarcissen in Japan alleen cadeau worden gedaan als condoleance. Daarom lijkt hier die bloemkeuze – bedoeld of onbedoeld – sterk gebruik van symboliek.

TOT SLOT: In deze analyse werd slechts een greep gedaan uit de reeks haiku en fragmentarisch ingegaan op het hoe & wat. Over elke haiku in deze rijke oogst is zo wel iets te zeggen. Iedereen is echter van harte uitgenodigd, nog eens zelf te bespiegelen op deze verzameling lente-gedichten. Niet alleen luchtig lezend, maar kritisch kijkend naar vorm, inhoud, gebruik van stijlfiguren en willekeurig wat voor ‘schrijftechnieken’. Dit alles als inspiratie tot het verder schrijven en lezen van haiku. Of gewoon deze reeks bloemen van het hart al lezend weer en weer te laten bloeien.

Overzicht haiku in lente
kukai 2022

1 Lenteoffensief
zacht zonlicht, rulle aarde
granaten of ... graan?
2 Als de lentewind
al dat wit en roze streelt
bloesemen zelfs auto's
3 Die ene zwaluw
maakt vooralsnog geen zomer,
maar meldt de lente.
4 bomen hunkeren
naar hun frisgroene blaadjes
de krokus bloeit al
5 hoog op de stelen /
ongeduldige knoppen /
barstensvol bloem
6 aprilse bloesems
groeien weer naar elkaar toe,
vlinders in de struik
7 In de lente herinner ik
me het gezicht van mijn broer.
De cipresboom bereikte de
hemel.
De oorlog was nog niet
begonnen.
8 Doorweekte bloesem
Slaat de seizoenen over
In roze gekleed
9 lengende dagen
geven lucht, licht en langzaam
laten wij ons los
10 hai koe, dag kalfjes
genieten, die lentezon
spring eens in the air!
13 Kleuren in een veld.
Lach gespiegeld in een raam.
Mijn leven op slot.
14 De hoop van een pluus
op een leven als bloem, maakt
dat hij vliegen kan
15 De boom in tover
Kleurig versierd met lintjes
De dood nu zichtbaar
16 voorjaarsconcert van
trompetnarcis en sneeuw klok
muziek voor het oog
17 lengende dagen
lengende tulpenstelen
lengende lontjes

18 Vorig jaar geplant
Geel bloeiende narcissen
Bedekken jouw graf
19 mist verbergt de zon
zonnestraal breekt de nevel,
licht op het leven
20 de bloesem dwarrelt
want lentebries blies erin
zachtroze vreugde
21 Geur van ranonkel
Dartelende lammeren
Het bloesemt om mij
22 In het warme nest
Verraderlijk koekoeksjong
Een schokkend misdrijf
23 bij de bloemenzaak
bakken met voorjaarsbollen –
lente te koop
24 Koning der bomen
Mantel neerwaarts, zijn kroon
zwaar
Rijk doch arm, treurwilg.
25 Ploeg, keer koude
aarde om
Zon, streel wat lang verborgen
bleef
Stralen, maak aarde weer licht
26 grijs kleurt
hemelsblauw
de uitgelaten koeien
melken het weiland
27 ronkende maaiers
eindelijk kan het weer-
jong leven onthoofd
28 nest jonge katjes
diertjes met leuke snoetje
toe mama eentje
29 ooievaar nestelt
boven op hoogspanningsmast
nieuwe levensstroom
30 Het bloempje roept
me
vraagt om uit de weg te gaan
Ik sta in haar zon
31 Twee futen dansen
hun liefde pauzeert alleen
voor een dolle meerkoet
32 de geur van wasgoed
gedroogd in de buitenlucht
waar duiven kirren
33 rups in haar cocon
wil eigenlijk helemaal
geen vlinder worden

34 Overal vlinders,
vliegend van bloem tot bloem.
Zoemend in mijn buik.
35 de eerste bloesem
hoog in de kale boomtop
zwaait een vogelnest
36 kriebels in mijn lijf
met glinsterende haren
lachend onderweg
37 De bloesemboom
trekt
haar voorjaarskleed aan en flirt
met tere knopjes
38 Als een bloem,
bloeiend
in de warme lentezon
het geluksgevoel
39 druilerige dag –
op de markt blijft het lente
drie bossen voor vijf
40 Kersenpitvlinder
fladdert van pastel naar mint.
Het appelblauw lonkt.
41 Ik groei, voor de bloei
Elke pluk staat voor geluk
Nu is het veld mooi
42 beslagen de ruit
een jongetje schrijft het woord
voorjaar verkeerd op
43 Alweer een lente
na de corona lockdowns
wel gebrek aan cente
44 bloesem in de boom
sinds '20 geloof ik het
bijen zeggen zoom
45 De mol is actief
Bergjes zand kruipen omhoog
De schop maakt gelijk
46 spetterend kleurrijk
vreugdevol natuurgeweld
de eerste narcis
47 Je inkt vervliegt lief
Je woorden rijmen niet meer
Tranenkunstenaar
48 de natuur is klaar
wakker. bloemen geuren
groots,
de wesp wil steken.
49 een lente later
ruikt zijn dochter de bloemen
die hij plantte

50 In het natte gras
verrast het witte kopje
van een madelief
51 Mijn onbedekte neus
Vangt herinneringen op
De geur van vlinders
52 Lenteroes stijgt op
Buitenburen blokfluiten
Mijn terras zweeft mee
53 Voorjaarsfestival
Narcis, krokus en de tulp,
allen uit de bol
54 Amandelboom
Roze voorjaarstroost
dwarrelt lieflijk en verjaagt
winterbitterheid.
55 prachtig mooie lucht
strakblauw en een zachte ja
ruisende gras-bries
56 hoog boven ons hoofd
de balts van de ooievaar
ik zie jou zo graag
57 De specht in de berk
Heeft een maisonnette
gebouwd
Balkon is van hout
58 Na het leggen van
Broeden op wat komen gaat
'n Verdiende uitkomst
59 Ik loop over straat
Kijk, bloeiende narcissen
Dankjewel, buurvrouw
60 Bloeiende stinzen
Verdrijven eindelijk mijn
Winterdepressie
61 De zon buigt voor
sneeuw
Gele kwikstaart voor de
spreeuw
Nog winter? Ik geeuw.
62 Sering
Een kleine sering
strooit haar geuren rond en
weet:
"Ik word groot en mooi!
63 weeral lente
de vlier toot zich in de kleur
van mijn haren
64 De sneeuw dwarrelt.
De
narcissen buigen voorover.
De vorst keert terug.

65 Het ei schommelt
zacht
Eerste barsten in de schaal
Het kuiken breekt uit
66 Bloesem kleurt de dag
Lammetjes blij in de wei
Beginnersgeluk
67 Oorlog die verbindt
Tweedeling plotsklaps voorbij
Niets is wat lente lijkt
68 onder fruitbomen
liggen bloesems op de grond
lentestorm schade
69 Gretig koesteren.
Neusputjes en wroetsporen.
Clubje frislingen.
71 Sneeuw zonder
wortels
Sterft nu af in de lente
Door de zonneshijn
72 lenteavond -
de lucht kleurt roze
door kersenbloesem
73 Ik een lente kind
de duizend kersenbomen
niet twee en twintig
74 Tingelingeling!
- Wakker worden, luiwammes,
juffrouw Lente wacht.
76 roodborst bouwt een
nest-
hij vliegt mijn schuurtje binnen
door het kattenluik
77 lammetjes grazen
vrolijke stemmen in de
zachte avondzon
81 Zij is mijn lief.
Zij is mijn alles.
Zij is onze hond.
82 een verwarde beer
regen druppelt op zijn snuit
te vroeg op gestaan
83 Lachende Lente
Roze bloemen, zachte wind
Heerlijke lach van een klein
jong kind
Door zonnestralen bemind